DUBBA · OYSS HAZIRLIK
10. Sınıf Coğrafya Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 5
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

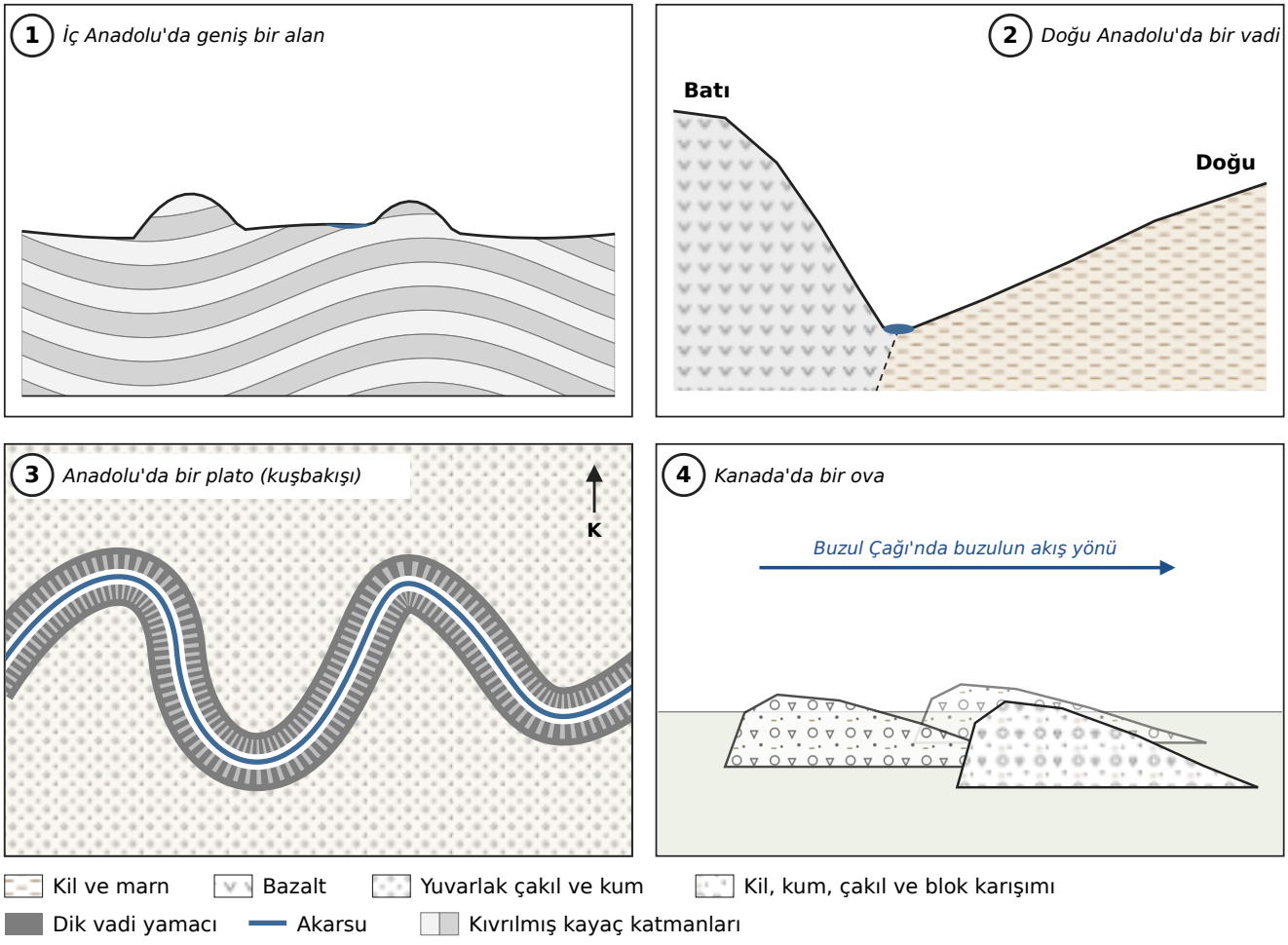
Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

10. Sınıf Coğrafya · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 5)

1. Mina, coğrafya kulübünün "Yeryüzü Şekilleri Albümü" çalışması için farklı yerlerde gözlenen dört yeryüzü şeklinin şematik çizimlerini (Şekil 1) hazırlamış ve her biri için aşağıdaki notları yazmıştır.

Şekil 1. Farklı yerlerde gözlenen dört yeryüzü şeklinin şematik çizimleri

Ölçeksiz şematik çizimler; 1, 2 ve 4 yandan, 3 kuşbakışı görünüştür.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- **1:** Yüzey çok geniş bir alanda düz ya da hafif dalgalıdır; yükseltisi yakındaki gölün seviyesinden yalnız birkaç on metre fazladır. Yol yarmalarında görülen kıvrılmış ve eğik duran kayaç katmanları, yüzeyde aynı düzlükle kesilmiştir. Akarsular çok az eğimle, geniş ve sığ yataklarda yavaş akar; yer yer alçak ve yuvarlak tepeler yükselir.
- **2:** Vadinin batı yamacı bazalttan oluşur; dik ve kayalıktır. Doğu yamacı kil ve marndan oluşur; az eğimli ve toprakla örtülüdür.
- **3:** Akarsu büklümler yaparak akar; ancak bu kıvrımlar geniş bir ova tabanında değil, düzlüğün yaklaşık 80 m aşağısına kazılmış dar ve dik yamaçlı bir vadinin içindedir. Düzlüğün yüzeyi akarsuyun taşıdığı yuvarlak çakıl ve kumlarla örtülüdür. Bölgenin son dönemde tektonik hareketlerle yükseldiği bilinmektedir.
- **4:** Ova üzerinde, ters çevrilmiş kaşığa benzeyen, birkaç yüz metre uzunluğunda alçak tepeler dizilmiştir. Tepeler kil, kum, çakıl ve iri blokların düzensiz bir karışımından oluşur; uzun eksenleri Buzul Çağı'nda bölgeyi örten buzulun akış yönüne paraleldir.

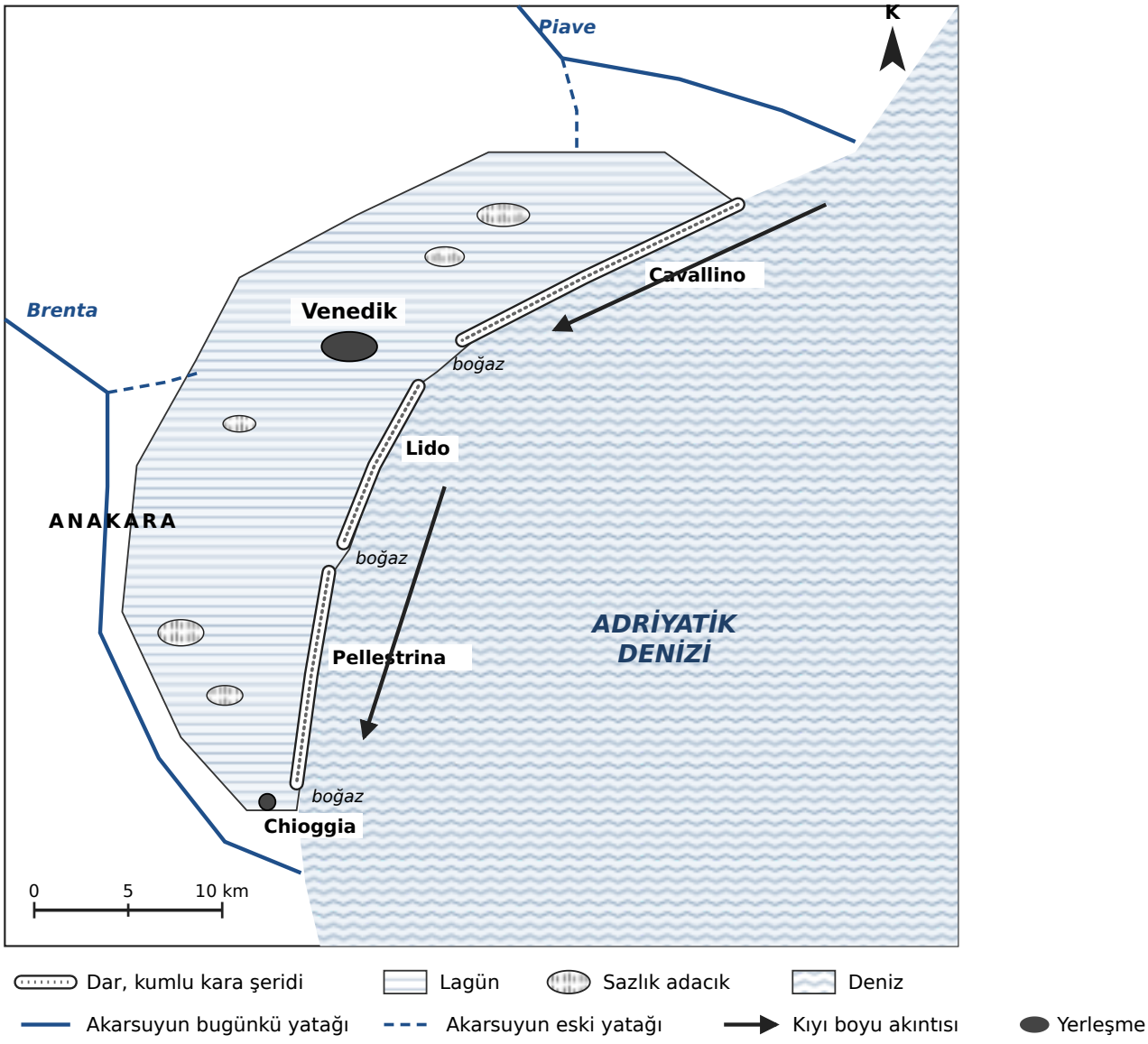
Şekil 1 ve notlardan yararlanarak numaralanmış yeryüzü şekillerinin adlarını yazınız. Her birinin oluşumunu etkili olan dış etkeni belirterek aşınım ve birikim süreçleri açısından açıklayınız.

2. Asya, "Bir Lagünün Hikâyesi" adlı proje ödevi için İtalya'nın kuzeydoğusundaki Venedik Lagünü'nü araştırmış ve lagünün şematik haritasını (Şekil 2) hazırlamıştır. Asya'nın araştırma notları şöyledir:

- Lagün yaklaşık 50 km uzunluğunda, derinliği çoğu yerde 1–2 m olan sığ bir su alanıdır. Lagünü Adriyatik Denizi'nden ayıran kara şeritleri birkaç yüz metre ile birkaç kilometre genişliğindedir ve ince kumlardan oluşur. Lagün, bu şeritler arasındaki üç boğazla denize bağlanır.
- Venedikliler, lagüne dökülen akarsuların yataklarını 15.–17. yüzyıllarda açtıkları kanallarla lagünün dışına, doğrudan denize çevirmiştir.
- Günümüzde lagüne akarsularla gelen alüvyon çok azdır. Boğazlardan girip çıkan gelgit akıntıları ve büyük gemilerin oluşturduğu dalgalar, lagün tabanındaki ince çamuru yerinden koparıp denize taşımaktadır. Lagündeki sazlık adacıkların kapladığı alan son yüz yılda önemli ölçüde küçülmüştür.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Şekil 2. Venedik Lagünü ve çevresinin şematik haritası

2.1. Şekil 2'de lagünü Adriyatik Denizi'nden ayıran dar, kumlu kara şeritlerinin adını yazınız. Haritadaki akarsuların konumunu ve kıyı boyu akıntısının yönünü dikkate alarak bu şeritleri oluşturan kumların nereden geldiğini ve nasıl taşınıp biriktiğini açıklayınız. Lagünün bulunduğu kıyının hangi kıyı tipine örnek olduğunu gerekçesiyle belirtiniz.

© Dubba · dubba.com.tr

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2.2. Akarsuların yatakları lagünün dışına çevrilmeseydi lagünün zamanla nasıl bir değişime uğrayacağını açıklayınız. Günümüzde sazlık adacıkların küçülmesini lagündeki aşınım–birikim dengesiyle ilişkilendirerek lagünün gelecekteki olası görünümünü yazınız.

3. Mina, Yiğit ve Asya; coğrafya öğretmenlerinin rehberliğinde Kamışlıova ilçesine bağlı Yassıören köyü yakınındaki bir tarlada geçen yıl açılan Derinçukur Obruğu'nda saha çalışması yapmayı planlamıştır. Grubun amacı, obruğun oluşumunda etkili olan doğal süreçleri yerinde araştırmaktır. Grubun hazırladığı taslak çalışma planı aşağıdadır.

No	Aşama	Planlanan adım
I	Hazırlık ve planlama	Obruğun yerini, çevredeki kuyuları ve ilçenin kayaç yapısını jeoloji haritasından ve daha önce yapılmış araştırmalardan incelemek
II	Hazırlık ve planlama	Gezi güzergâhını önceden belirlemeyip sahaya varınca köylülere sorarak bulmak
III	Hazırlık ve planlama	Obruk özel bir tarlada olduğu hâlde, zaman kaybetmemek için tarla sahibine ve muhtarlığa haber vermeden sahaya girmek
IV	Hazırlık ve planlama	Not defteri, pusula, şerit metre, ilçenin fiziki haritası, fotoğraf makinesi ve mevsime uygun giysi hazırlamak
V	Sahada uygulama	Obruğun çapını kenardan uzak, güvenli bir noktadan ölçmek; çevresindeki yeni çatlakların yerini haritaya işlemek
VI	Sahada uygulama	Obruğun tabanındaki suyu yakından görüntülemek için kenardaki çatlaklı zemine kadar ilerleyip eğilerek fotoğraf çekmek
VII	Sahada uygulama	Köyün yaşlılarıyla görüşerek kuyulardaki su seviyesinin yıllar içinde nasıl değiştiğini öğrenmek
VIII	Raporlama ve sunma	Raporda yalnız obruğun ölçülerine ve fotoğraflarına yer vermek; oluşum süreci ve gelecekteki olası değişimler hakkında yorum yapmamak
IX	Raporlama ve sunma	Hazırlanan ürün dosyasını sınıfla paylaşmak

Plandaki adımlardan saha çalışmasının ilkelerine uymayan **dört** adımı belirleyiniz. Her birinin neden uygun olmadığını açıklayarak nasıl düzeltilmesi gerektiğini yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4. Kamışlıova'da yaşayan Yiğit, yakın çevresindeki yeryüzü şekilleri ile beşerî faaliyetler arasındaki ilişkiyi incelemek için aşağıdaki iki bilgi kartını hazırlamıştır.

> ***Kart A — Kamışlıova'nın yeryüzü şekilleri***
>
> *İlçe topraklarının büyük bölümü, eski bir göl tabanının kurumasıyla ortaya çıkmış, yaklaşık 1.000 m yükseltideki geniş ve düz bir ovadır. Ovada eğim çoğu yerde binde birkaçı geçmez; akarsu yok denecek kadar azdır. Ovanın güneyinde eğimli ve taşlık yamaçları olan kireç taşı sırtları yükselir. Ovanın kuzeydoğusunda rüzgârla taşınmış kum tepeleri, ova tabanında ise yer yer obruklar bulunur.*
>
> ***Kart B — Kamışlıova'da beşerî faaliyetler***
>
> *Ovada buğday, arpa, şeker pancarı ve mısır yetiştirilir. Tarlalar geniş ve düzgün parçalar hâlindedir; ekim ve hasatta traktör ve biçerdöver kullanılır. Tarlalar derin kuyulardan çekilen yer altı suyuyla, döner kollu sulama sistemleriyle sulanır. İlçe merkezinden hızlı tren hattı ve otoyol geçer. Güneydeki sırtlarda koyun ve keçi sürüleri otlatılır; bu sırtlarda tarla tarımı çok azdır. Son yıllarda bazı obrukların çevresindeki tarlalar ekilmeden bırakılmıştır.*

4.1. Bilgi kartlarından yararlanarak Kamışlıova'daki yeryüzü şekillerinin **tarım**, **ulaşım** ve **hayvancılık** faaliyetleri üzerindeki etkilerine yönelik birer çıkarım yazınız.

4.2. Bilgi kartlarını dikkate alarak Kamışlıova'daki yeryüzü şekilleri ile beşerî faaliyetler arasındaki etkileşimi sorgulayan **üç** soru yazınız.

5. Asya, proje ödevinin ikinci bölümünde Venedik şehrinin kuruluşunu ve gelişimini araştırmış; topladığı bilgileri iki dönem hâlinde aşağıdaki gibi düzenlemiştir.

> ***Kuruluş dönemi (5.–9. yüzyıllar)***
>
> - *Kuzeyden gelen akınlar sırasında (5. ve 6. yüzyıllar) anakaradaki şehirlerin halkı, lagündeki alçak ve düz adacıklara sığınmıştır.*
> - *Sığ ve kanallarını ancak yerel denizcilerin bildiği lagün, düşman ordularının ve gemilerinin adacıklara yaklaşmasını zorlaştırmıştır.*
> - *İlk yerleşenler geçimini balıkçılıktan ve lagün kıyısındaki tuzlalarda üretilen tuzun çevre şehirlere satışından sağlamıştır.*
> - *Lagün suyu tuzlu olduğundan içme suyu, meydanlarda yapılan sarnıçlarda biriktirilen yağmur suyuyla karşılanmıştır.*
> - *Evler, çamurlu ve yumuşak zemine çakılan ahşap kazıkların üzerine kurulmuştur.*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> ***Gelişme dönemi ve bugün***
>
> - *10.–15. yüzyıllarda şehir, Doğu Akdeniz limanlarıyla yaptığı deniz ticareti ve büyük tersanesiyle Avrupa'nın en kalabalık şehirlerinden biri olmuştur.*
> - *Şehir 1846'da demir yolu köprüsüyle, 1933'te kara yolu köprüsüyle anakaraya bağlanmış; anakara kıyısında bir havalimanı ve geniş bir sanayi alanı kurulmuştur.*
> - *Bugün tarihî şehir merkezinde geçimin büyük bölümü, her yıl gelen milyonlarca ziyaretçiye hizmet veren otel, lokanta ve tekne işletmelerine dayanmaktadır.*
> - *Deniz suyunun şehri sık sık bastığı taşkınlara karşı 2020 yılından beri lagün boğazlarında, gerektiğinde sudan yükselen hareketli setler kullanılmaktadır.*

5.1. Kuruluş dönemi bilgilerinden yararlanarak Venedik'in yer seçiminde etkili olan **üç** faktörü yazınız. Faktörlerden en az birinin doğal, en az birinin beşerî olmasına dikkat ediniz; her faktörün etkisini bilgilerle ilişkilendirerek açıklayınız.

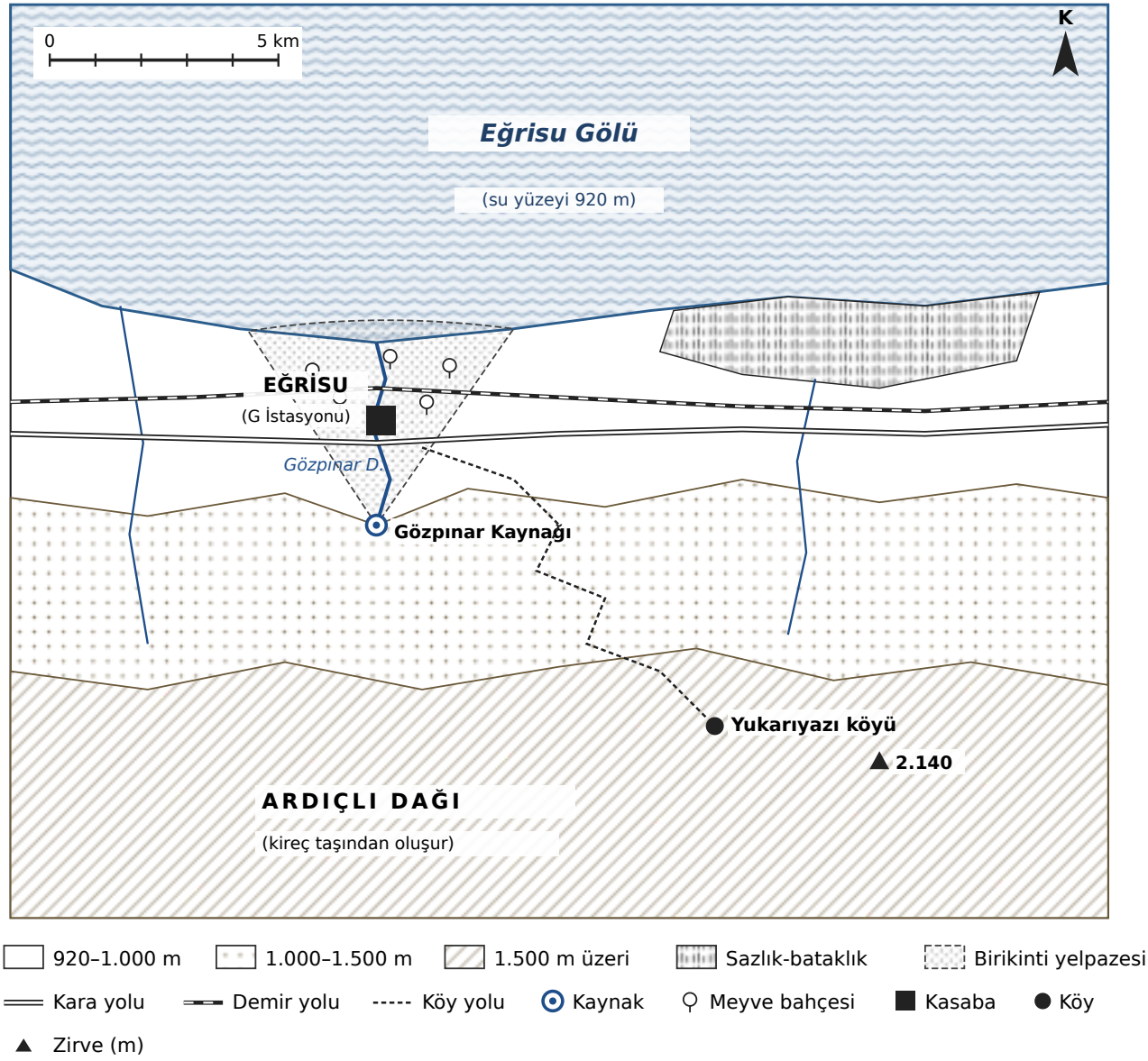
5.2. Venedik'in kuruluş döneminden bugüne gelişimini etkileyen beşerî faktörlerden **ikisinde** yaşanan değişimi bilgilerle açıklayınız.

6. Göller Yöresi'ndeki kurgusal Eğrisu kasabası ve yakın çevresinin fiziki haritası Şekil 3'te, kasabadaki G

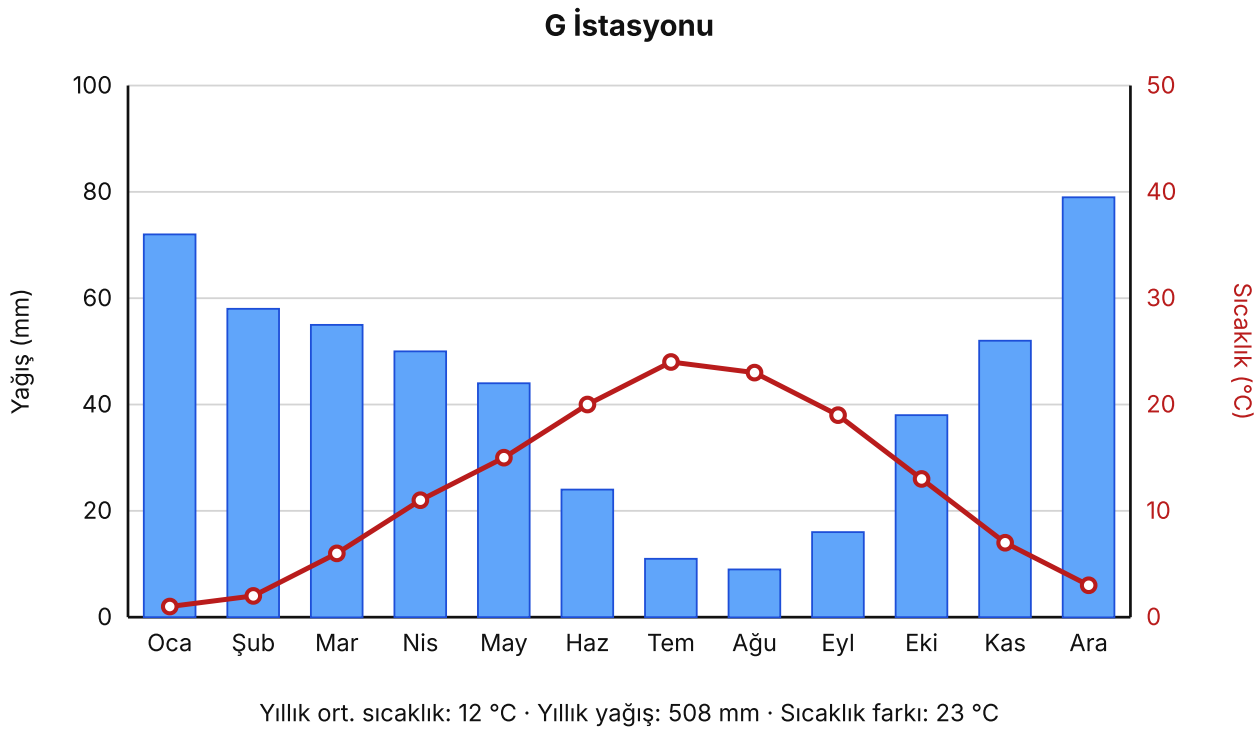
© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

İstasyonu'nun iklim grafiği Şekil 4'te verilmiştir. Kasaba ve çevresiyle ilgili bazı bilgiler ise aşağıdadır.

Şekil 3. Eğrisu kasabası ve yakın çevresinin fiziki haritası

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Şekil 4. G İstasyonu iklim grafiği

Yerleşme	1995 nüfusu	2025 nüfusu
Eğrisu kasabası	4.300	9.100
Yukarıyazı köyü	720	190

- Eğrisu'da 2008 yılında meyve paketleme tesisleri ve soğuk hava depoları açılmıştır. Kasabanın bahçelerinde yetişen elma ve kiraz, bu tesislerde paketlenip demir yoluyla büyük şehirlere gönderilmektedir.
- Yukarıyazı köyünde tarım, dik yamaçlardaki küçük ve dağınık tarlalarda yapılmaktadır. Köy yolu kışın kar nedeniyle sık sık kapanmaktadır.

6.1. Şekil 3 ve Şekil 4'ten yararlanarak Eğrisu kasabasının yer seçiminde etkili olan **dört** doğal faktörü açıklayınız. Her faktör için haritadan ya da iklim grafiğinden bir kanıt gösteriniz.

6.2. 1995–2025 yılları arasında Eğrisu kasabasının nüfusu artarken Yukarıyazı köyünün nüfusu azalmıştır. Bu farklılığı yerleşmelerin gelişimini etkileyen faktörlerle ilişkilendirerek açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

7. Coğrafya öğretmeni, yerleşmeleri fonksiyonlarına göre sınıflandırmak amacıyla sınıfa altı bilgi kartı dağıtmıştır. Kartlardaki yerleşmelerin dördü Türkiye'de, ikisi dünyanın farklı bölgelerindedir; yerleşme adları kurgusaldır.

- **I. Akviran (Konya Ovası):** Çalışan nüfusun büyük bölümü, ova tabanındaki buğday ve şeker pancarı tarlalarında ve büyükbaş hayvan çiftliklerinde çalışır. Hasat mevsiminde çevre illerden geçici işçiler gelir.
- **II. Sarıkent (Göller Yöresi):** Yerleşmeyi çevreleyen dağlardaki açık ocaklardan beyaz mermer blokları çıkarılır. Çalışanların çoğu ocaklarda iş makinesi operatörü ve patlatma ustasıdır; bloklar kesilmeden kamyonlarla başka illere gönderilir.
- **III. Belören (İç Anadolu):** Nüfusunun yarıya yakınını ülkenin dört bir yanından gelen üniversite öğrencileri oluşturur. Şehirde çok sayıda kütüphane, bir arkeoloji müzesi ve her yıl düzenlenen uluslararası bir tiyatro festivali vardır.
- **IV. Ilısaray (İç Anadolu):** İki ana demir yolu hattının ve iki otoyolun kesiştiği bir kavşaktadır. Şehirde büyük bir yük aktarma istasyonu ve geniş tır parkları bulunur; çalışanların çoğu demir yolu ve kara yolu taşımacılığında çalışır.
- **V. A şehri (Güney Yarım Küre'de bir ülke):** Ülkenin eski başkentindeki kalabalığı azaltmak için 20. yüzyılda planlanarak kurulmuştur. Şehirde ülkenin meclisi, bakanlıkları ve yüksek mahkemesi bulunur; çalışanların çoğu kamu kurumlarında görev yapar.
- **VI. B şehri (Alpler'de bir dağ yerleşmesi):** Kışın kayak pistlerine, yazın doğa yürüyüşlerine gelen ziyaretçiler nedeniyle nüfusu mevsimden mevsime birkaç katına çıkar. Yerleşmedeki binaların çoğu otel, pansiyon ve lokantadır.

7.1. Her yerleşmenin hâkim fonksiyonunu belirleyerek aşağıdaki tabloya yazınız. Belirlediğiniz fonksiyonu kartta yer alan bilgilerle gerekçelendiriniz.

Kart	Hâkim fonksiyon	Gerekçe
I		
II		
III		
IV		
V		
VI		

7.2. Sarıkent'te, ocaklardan çıkarılan mermer bloklarını kesip parlatan fabrikaların kurulduğunu ve yıllar içinde çalışanların çoğunun bu fabrikalarda iş bulduğunu düşününüz. Bu değişimin Sarıkent'in fonksiyonlarını ve hâkim fonksiyonunu nasıl etkileyeceğini açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif